

**ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО - ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З
ДІТЬМИ З АУТИЗМОМ**

Дипломна робота з соціальної педагогіки
(освітньо-кваліфікаційний рівень
«Бакалавр»)

студентки **4** курсу **42** групи

галузі знань:

0101 Педагогічна освіта

напряму підготовки:

6.010106 Соціальна педагогіка

Маєвської Юлії Валентинівни

Керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальних технологій

О. Л. Остапчук

Рецензент:

завідувач кафедри педагогіки
Криворізького педагогічного інституту
ДВНЗ «Криворізький національний
університет», доктор педагогічних наук,
професор

Т. О. Дороніна

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ АУТИЗМУ	6
1.1. Аналіз основних понять дослідження.....	6
1.2. Проблема аутизму у соціально-педагогічному аспекті.....	Error! Bookmark not defined.
1.3. Дослідження, спрямовані на виявлення причин та подолання наслідків раннього дитячого аутизму.....	15
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ	23
2.1. Програма емпіричного дослідження.....	23
2.2 Аналіз результатів дослідження особливостей соціально – педагогічної роботи з дітьми з раннім дитячим аутизмом.....	26
2.3 Технологія соціально – педагогічної роботи з дітьми з аутизмом.....	40
Висновки до розділу 2.....	59
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ранній дитячий аутизм - особлива аномалія психічного розвитку, якій характерні стійкі і своєрідні порушення комунікативної поведінки, емоційного контакту дитини з навколишнім світом і вміння правильно реагувати на зовнішні ситуації. Основна ознака аутизму, неконтактність дитини, виявляється зазвичай рано, вже на першому році життя, але особливо чітко у віці 2-3 років в період першої вікової кризи.

На мою думку, тема нашої роботи є дуже актуальною нині. Рік у рік дітей, хворих на аутизм стає дедалі більше, і вони більше потребують корекційної - педагогічної допомоги.

Аутизм у дітей проявляється в порушенні контактів, у відході від реальності у світ власних переживань. В даний час аутизм розглядається як загальне порушення, перекручування психічного розвитку, обумовлене біологічної дефіцитарністю центральної нервової системи дитини. У дітей з аутичними проявами спостерігається порушення соціальної взаємодії і здатності до спілкування. Для них характерні явне прагнення до самотності, ритуальні, стереотипно повторювані форми поведінки, специфічний розвиток або повна відсутність мови, манірність, незграбність рухів, неадекватні реакції на сенсорні стимули, страхи.

Цей дефект вивчався багатьма вченими, які розглядали дане порушення із різних позицій. Відомими вченими, що займалися даною проблемою були: Л.Каннер, Г.Аспергер, С.С.Мнухин, Л.Уинг, Э.Орниц, К.Джиллберг та інші.

Недостатнє розуміння проблеми захворювання раннім дитячим аутизмом, не дає змоги в повній мірі зрозуміти важливість корекційної роботи з дітьми, розуміння причин виникнення захворювання, роль батьків у вихованні дітей, хворих раннім дитячим аутизмом, недостатня кількість і поширення методик корекційного впливу.

Об'єкт дослідження - ранній дитячий аутизм.

Предмет дослідження – корекційно - педагогічна робота з дітьми з раннім дитячим аутизмом.

Мета дослідження - дослідження дитячого аутизму як соціально-педагогічної проблеми та розробка технології соціально-педагогічної корекції раннього дитячого аутизму.

У відповідності з метою дипломної роботи вирішувались наступні **завдання:**

1. Проаналізувати психолого – педагогічну літературу з питання аутизму як соціально-педагогічної проблеми;
2. Провести дослідження особливостей соціально-педагогічної роботи з дітьми з раннім дитячим аутизмом;
3. Розробити технологію соціально-педагогічної роботи з дитиною з раннім аутичним синдромом.

Методи дослідження : узагальнення, класифікація, систематизація наукової літератури з проблеми аутизму, досвід науковців (аналіз публікацій), аналіз нормативно – правових документів, глибинне інтерв'ю, знання фахівців (вчителів-дефектологів, педагогів-психологів), аналіз динаміки розвитку дітей з аутичними проявами.

Публікації : Основні положення роботи відображено в 1 публікації: Маєвська Ю. В. Аутизм як соціально – педагогічна проблема // Актуальні проблеми соціальної сфери: [збірник статей учнів, студентів і викладачів за результатами конкурсних і кваліфікаційних досліджень / за заг.ред. Н. П. Павлик]. – Житомир : вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2018. Вид.8. – 96с. - 48с.

Структура бакалаврської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (54 найменування) та додатків (1 найменування). Загальний обсяг роботи – 68 сторінок.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У ході написання дипломної роботи було виконано наступні завдання :

1. Проаналізовано психолого – педагогічну літературу з питання аутизму як соціально – педагогічної проблеми.

Визначено, що ранній дитячий аутизм - одне з найскладніших порушень психічного розвитку, при якому спостерігаються передусім розлади процесів комунікації, неадекватна поведінка, труднощі формування емоційних контактів із зовнішнім світом, оточуючими людьми, і як результат, порушення соціальної адаптації

Дана проблема достатньо актуальна і потребує більш детального вивчення симптомів її прояву. Незважаючи на достатнє вивчення як зарубіжними, так і вітчизняними авторами, залишається багато «білих плям» щодо її виникнення. Дотепер невідома етіологія аутизму. Частина вчених розглядає аутизм як наслідок порушення психологічних взаємодій «мати – дитина».

Характеризуючи шляхи корекції раннього дитячого аутизму, можна сказати про те, що систематичну корекційну роботу мають здійснювати фахівці разом із батьками, що забезпечить можливість подальшої соціалізації дітей. Основні зусилля в побудові корекційної роботи можуть бути спрямовані на створення емоційного та психологічного комфорту, почуття впевненості та захищеності, а згодом на поступове обережне введення нових навичок, форм поведінки.

2. Проведено емпіричне дослідження особливостей соціально – педагогічної роботи з дітьми з дитячим аутизмом.

Нами було визначено, що спеціалісти у своїй роботі з дітьми з розладами спектру аутизму використовують такі форми та методи :

- Корекційна робота, яка полягає у корекції поведінкових розладів, спрямована на подолання труднощів повсякденного життя;
- Логопедична робота, яка спрямована на розвиток мовлення, дрібної моторики, логопедичний масаж, сенсорний вплив;

3. Психологічна корекція, тобто здійснення корекційної роботи з дитиною на подолання страхів, усунення чи часткове заміщення стереотипних форм поведінки, а також психологічна підтримка батьків.

Ми проаналували, що не кожного дошкільника з проявами аутизму можна вивести на рівень нормального розвитку. Але в будь-якому випадку корекційна робота допоможе:

- ✓ організувати його поведінку;
- ✓ розвинути здібності до комунікативного взаємодії;
- ✓ навчити навичкам самообслуговування;
- ✓ згладити негативні прояви аутизму;
- ✓ посилити психічну активність дитини;
- ✓ навчити проводити вільний час;
- ✓ підготувати до навчання.

Також, ми здійснили аналіз форумів для батьків, виокремили найбільш розповсюджені запити та проблеми, з якими стикаються батьки дитини з РАС.

Дослідили міжнародно – правове регулювання діагностики, корекційної роботи проблеми раннього дитячого аутизму.

4. Розроблено технологію соціально – педагогічної роботи з дитиною з раннім аутичним синдромом. У результаті дослідження було виявлено, що своєчасна діагностика та вчасне застосування соціально – педагогічної корекції розладів поведінки сприяє максимальній адаптації та соціалізації дітей з аутизмом. Дана технологія спрямована на діагностику поведінкових розладів, проведення безпосередньої корекційної роботи з дитиною – аутистом та її соціалізацію.

Крім цього, було охарактеризовано основні напрямки корекційної – розвивальних занять для становлення підґрунтя розвитку психіки у дитини аутиста.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : зб. наук. праць. — № 6(8). — К. : Університет «Україна», 2009. — 484 с.
2. Борщевська Л.В. Дитина з порушеннями слуху: поради батькам: навчально-методичний посібник / [Л. В. Борщевська, В. В. Жук, В. В. Литвинова, С. В. Литовченко, Н. Л. Максименко, В. М. Шевченко]. — К. : Інститут спеціальної педагогіки, 2011. — 222 с.
3. Буковська О. О. Напрямки психологічної допомоги сім'ям, які виховують дитину з особливими потребами / О. О. Буковська // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Психологічні науки. — 2013. — Вип. 114. — С. 12-16. / [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPH_2013_114_5
4. Вавіна Л. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі: початкова ланка. / [Л. Вавіна, В. Засенко, А. Колупаєва, Т. Сак, Н. Софій, О. Таранченко]. — К.: Центр цифрового друку, 2004. — 152 с.
5. Виховання дитини з порушеннями слуху в умовах сім'ї / за ред. Т. В. Сак. — К. : Наук. світ, 2009. — 216 с.
6. Дитина зі світу тиші : на допомогу батькам нечуючої дитини: [науково-методичний посібник] / уклад. : Н. А. Зборовська та ін. ; за ред. С. В. Кульбиди — К. : «СПКТЬ УТОГ», 2011 — 328 с.
7. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» від 21.03.91р. №2249 — VIII // ВВР України. — 1991. — № 21. — ст.252
8. Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.07.1999 №2811–XII // ВВР України. — 1993. — № 5. — ст.21.
9. Закон України «Про державну соціальну допомогу дітям-інвалідам та інвалідам з дитинства» від 02.03.2003 № 2109-III // ВВР України. 2001. — № 1. — ст.2.
10. Закон України «Про охорону дитинства» від 07.03.2002 №3109-III // ВВР України. — 2001. — № 30. — ст.142

11. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 №2558-III // ВВР України. — 2001. — № 42. — ст.213.
12. Заплотинська Н. Передумови формування компетентності дітей з особливими потребами / Н. Заплотинська // Соціальна робота в Україні. —2004. — №2. — С.102-105.
13. Іванова І. Б. Соціальні проблеми дітей і батьків у контексті їхнього ставлення до ситуації / І. Б. Іванова // Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів. — К. : Логос, 2000. — С. 58-74.
14. Капська А. Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей : [Навч. посіб.] / А. Й. Капська, І. В. Пеша — К. : Центр учбової літератури, 2012. — 232 с.
15. Каут Н. М. Основи дефектології та логопедії : [тексти лекцій] / Наталія Каут. — Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2012 р. — 372 с.
16. Кобильченко В. В. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями зору та слуху / [В. В. Кобильченко, Л. С. Вавіна, К. О. Глущенко та ін.]; за ред. Л. С. Вавіної — К. : Наук. світ, 2009. — 168 с.
17. Коваль Л. Г. Соціальна педагогіка / Соціальна робота : [Навч. посіб.] / Л. Г. Коваль, І. Д. Зверева, С. Р. Хлєбїк. — К. : ІЗМН, 1997.— С. 222-244.
18. Колупаєва А. А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. — К. : Видавнича група АТОПОЛ, 2011 — 270 с.
19. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — К. : Преса України, 1997. — 80 с.
20. Литвинова В. В. Умови опанування цензовою освітою дітьми з порушеннями слуху / В. В. Литвинова // Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови : [наук.-метод. зб.] / НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. — К., 2012. — Вип. 3, ч. 1. — С. 85—88. — [Електронний ресурс] — Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooop_2012_3\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooop_2012_3(1)_19)

21. Маценко Л. М. Педагогіка сімейного виховання : [навч. посібник]. / Л. М. Маценко. — К. : НАКККіМ, 2011. — 293 с.
22. Міхеєва О. Соціальний супровід прийомних сімей як один із видів соціально-педагогічної підтримки / О. Міхеєва // Соціально-педагогічна підтримка сім'ї з дитиною : матеріали всеукр. наук.-практ. семінару, 20 березня 2014 р. — Запоріжжя : Запорізьк. нац. ун-т, 2014. — С. 48–50.
23. Мудрик А. В. Социальная педагогика : учеб. [для студ. пед. вузов] / А. В. Мудрик ; под ред. В. А. Слостенина. — [3-е изд., испр. и доп.]. — М. : Издательский центр «Академия», 2000. — 200 с.
24. Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту Про затвердження Порядку здійснення соціального супроводу центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді сімей та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах. // (№1795 від 25.04.2008) / [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0471-08>.
25. Опалюк О. М. Соціально-психологічний супровід сімей, що мають дітей з особливими потребам / О. М. Опалюк, Т. Л. Опалюк // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. — 2012. — Вип. 18. — С. 162-168.
26. Осухова Н. Г. Психологическая помощь в трудных и экстремальных ситуациях: учеб. Пособие для студентов вузов / Н. Г. Осухова. — М. : «Академия», 2007. — 288 с.
27. Понятійно-термінологічний білінгвальний словник : соціальна педагогіка (TerminologyBilingualDictionary) / автори-укладачі : С. М. Ситняківська, І. В. Літяга ; за заг. ред. проф. Н. А. Сейко — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. — 188 с.
28. Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми: Затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001р. — 56 с.
29. Постанова Про затвердження порядку виявлення сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, надання їм соціальних послуг та

здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб). // (№896 від 21.11.2013). / [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-2013>

30. Про становище інвалідів в Україні та основи державної політики щодо вирішення проблем громадян з особливими потребами: Державна доповідь. — К., 2002. — (Препр. / Міністерство праці та соціальної політики України; Міністерство охорони здоров'я України; Міністерство освіти і науки України та ін). — 224 с.

31. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : [Навчально-методичний посібник] / За заг. ред. А. А. Колупаєвої— К. : ТОВ ВПЦ «Літопис –ХХ», 2010. — 363 с.

32. Розанова Т. В. Психологія глухих дітей / Т. В. Розанова, І. М. Соловйов. — М. : Просвещение, 2001. — 119с.

33. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка : Методичний посібник / Н. А. Сейко. — Житомир : ЖДУ, 2002. — С. 129-132.

34. Синяк В. А. Особливості психічного розвитку глухої дитини / В. А. Синяк, В. В. Нудельман. — М. : Просвещение, 2001 — 161с.

35. Соціальна педагогіка : категорії і поняття : словник / автори-укладачі Н. А. Сейко, С. М. Коляденко — Житомир, 1999. — 55 с.

36. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / за заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 336 с.

37. Соціальна педагогіка : теорія і технології / За заг. ред. І. Д. Зверєвої. — К. : Науковий світ, 2006.— 120 с.

38. Соціальна педагогіка. Підручник / За редакцією професора А. Й. Капської — К. : Центр навчальної літератури, 2006. — 468 с.

39. Соціальна педагогіка : Навчальний посібник / За ред. А. Й. Капської. — К., 2000. — С.181-205.

40. Соціальна робота : короткий енциклопедичний словник. — К. : ДЦССМ, 2002. Книга 4. — 2002. — 536 с.

41. Соціальна робота з інвалідами : настільна книга фахівця / під ред. Є. М. Холостовой. — М. : Інститут соціальної роботи, 1996. — 210 с.

42. Соціальний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах : [методичний посібник] / І. Д. Зверєва та ін. — К. : Держсоцслужба, 2006. — 104 с.

43. Соціальний супровід сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах: Методичний посібник. / І. Д. Зверєва та ін. — К. : Держсоцслужба, 2006 — 104 с.

44. Соціально-педагогічна робота з батьками, що виховують дітей з особливими потребами : навчально-методичний посібник / Сост. Н. В. Заверико, Т. Г. Соловійова. — Запоріжжя : ПП "Тандем", 2008. — 53 с.

45. Соціально-психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами : Методичні рекомендації. — Ямпіль, 2013. — 32 с.

46. Ступникова Л.С. Виховання глухої дитини в сім'ї / Л. С. Ступникова, Г. М. Чефранова, Р. І. Якубовська. — К. : Рад. Школа, 1975. — 109 с.

47. Технології соціально-педагогічної роботи : Навчальний посібник / За заг. ред. А. Й. Капської — К., 2000. — 372 с.

48. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю : Навч. посіб. / І. М. Трубавіна. — К., 2002. — 132 с.

49. Федюк Т. Д. Психологічні особливості соціалізації дітей з вадами слуху / Т. Д. Федюк, В. І. Безлюдна // Збірник наукових праць РДГУ. — 2014. — №3. — С. 158—160.

50. Шевців З. М. Основи соціально-педагогічної діяльності : навч. посіб. / З. М. Шевців — К. : Центр учбової літератури, 2012. — 248 с.

51. Aktualne problemy wsparcia społecznego osób niepełnosprawnych / pod red. Grażyny Kwaśniewskiej, Anny Wojnarskiej. — Lublin : Wydaw. UMCS, 2004. — 124 s.

52. Marschark M. Psychological Development of Deaf Children / M. Marschark. — Oxford, 1997. — 288 p.

53. Luterman D. Children with Hearing Loss—A Family Guide / D. Luterman. — Sedona, AZ, 2006. — 200 p.